

Nabizade Nazım

Karabibik

Roman – Günümüz Türkçesi
1890

Karabibik

Nabizade Nazım

Özgün Adı (varsa)

Karabibik

Çeviren

Dr. Bahadır Sürelli – Dr. Aysel Yıldız

Düzelten ve Yayına Hazırlayan

Berk Uralcan – Simay Çıtak

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin gerek görsel malzeme k12 Eğitim ve Araştırma Vakfı'ndan izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve dağıtılamaz.

© Vakıf k12, 2021ⁱ

Asır Kütüphanesi Romanlarından

KARABİBİK

Yazan: Nabizade Nazım

Eğitim Bakanlığı'nın izniyle basılmıştır.

İstanbul

Kasbar Matbaası

Sahip ve Yayıncı

Asır Kütüphanesi sahibi Kirkor

1890

Okuyucuma

Realist/gerçekçi üslupla yazılmış roman okumamış iseniz işte size bir tane ben takdim edeyim. Emil Zola gibi, Alfons Daudet gibi realistlerin yani gerçekçilerin romanları hep ahlaka aykırı unsurlarla doludur zannedenler; sanırım şu Karabibik'i okudukları zaman önyargılarını değiştireceklerdir.

Bu gibi romancıların maksatları, insanların başından geçen olayları sırf insani sınırlar çerçevesinde inceleme ve hikâye etmektir. Bunlar; bir insan ne gibi his ve hareket içinde bulunabilirse, ona o his ve hareketi verip işi doğal sınırından çıkarmamak; yani insanda bulunması mümkün olmayan nitelik ve keyfiyeti insana atfetmemek isterler.

Olaylara renkli gözlükle bakmazlar, kendi gözleriyle bakarlar. Bu bakış açısıyla edinecekleri hükümlerin sırf kişisel yani kendilerine mahsus olacağı ne kadar doğal ise âdetin, tabiatın üzerinde olamayacağından, makul ve makbul bulunması da o kadar doğaldır.

Bilemem, benim şu Karabibik'im de ne dereceye kadar gerçekçi yani makul bir roman olabildi. O hükmü siz vereceksiniz. Fakat zannederim ki onu şu haliyle beraber ruhsuz bulmayacaksınız. Romanın zeminini Anadolu köylerimizden seçmemde bir sebep vardır ki bu da köylülük, çiftçilik dünyasına yabancı iseniz, size o dünya hakkında bir fikir vermiş olmaktadır. Olayların geçtiği arka plandaki yerlerde ahalinin geçim tarzı ve uğraşları hakkında yeterli derecede bilgi bulacaksınız, dillerine de aşına olacaksınız. Olaylara kendi his ve düşüncelerini hiçbir şekilde katmamak, gerçek romancının esas görevlerinden biri olduğundan hikâye hep o şekilde yürütülmüştür. Bulacağınız hükümler ve düşünceler, hep kahramanların kendi ürünleridir; benimle hiçbir alakaları yoktur. Kahramanları kendi fikirlerince, kendi lisanlarınca söyletmek bu işin kurallarından olduğundan ben de konuşmaları doğal akışında zapt ve kaydettim. Bu şekilde lisanımıza, edebiyatımıza bir naçizane bir hizmette bulundum sanırım. Bazı kelimeler için bir sözlük ekledim.

Benim fikrimce; her tarafta ahalinizin lisanı araştırılmalı, derlenmeli ve bir araya getirilmelidir. Bu sayede lisanımız ıslah edilebilir.

Nâbizâde Nâzım

KARABİBİK

1

Karabibik bugün erken kalkmış idi. Tarlasına çit çekmek için dün Matarlı tepelerinden kestiği meşe çalısı fidanının dalları harman yerinde koca bir yığın halinde durmakta idi. Sağ elinde ağzı çentikli bir tahra¹ bulunmakta olup geçen seneden beri nadaslı duran tarla içinde ağır ağır adımlarla bu yığına doğru yürümekte idi. Ayağındaki iri, kalın pençeli, sökük yemenileri büyük zahmetle sürüklemekte; lime lime, rengi cinsi belirsiz, farklı renkte yamalı dizliğin deliklerinden iç donunun toprak rengine çalan rengi görünmekte; eskiden terhis edilmiş bir askerin kim bilir kaç sene evvel hediyesi olmak üzere sahip olduğu ceket tutar, giyilir yeri kalmadığı halde ve bedenini örtmekten aciz kalmasına rağmen yine sırtında bulunmakta; bu ceketin altında kirli gömleğinin göğsü, yakası büsbütün açık kalarak kayış gibi sert ve siyah olan vücudunun göğüs ve bağır kısımlarını hep açıkta bırakmakta idi. Çenesinde beyazlı siyahlı olmak üzere beliren tek tük kıllar dik ve seyrek bıyıklarıyla beraber yuvarlak, gayet esmer, ufak gözlü olan çehresinin heybetini artırmakta ve bu garip görünüşü insanda tuhaf bir korku uyandırmakta idi.

Tarlayı otlar bürümüş idi. Karabibik burasını, babası Koca Osman'ın mirası olmak üzere ele geçirmiş idi. Tarla o zaman on iki dönüm iken dört dönümünü Kara Durmuş'a satarak bedelli askerliğini ödemiş idi. Şimdi sekiz dönüm kalan bu toprak parçasına bile tarla komşusu olan Yosturoğlu göz dikmekte ve bu sebeple aralarında ara sıra münakaşa meydana gelmekte idi. Otuz iki dönüm tarlası olanların da avuç içi kadar toprağa göz dikmesi münasebetsizlik değil mi ya? Kendisi şu kadarcık tarla sayesinde ancak akşamları bir kaşık sıcak çorba içecek kadar mal kaldırabiliyor. Elinden bu da çıksın da açlıktan mı ölsün? Zaten Yosturoğlu'nun babası da bu toprak hırsından ölmemiş miydi? O vakit de babası şimdi kendisi gibi ötekinin berikinin evine, tarlasına göz koya göz koya herkesin canını yakmıştı.

Karabibik, yaprakları budanmış fidanlardan bir kucak alarak tarlasının Yosturoğlu tarafındaki hududuna doğru yürüdü, hâlâ tahrayı sağ elinde tutmakta idi.

¹ Ucu kavisli, ağaç veya odun kesmeye yarayan alet.

Güneş doğudan, adeta denizden çıkıyormuş gibi Akdeniz'in donuk, durgun yüzeyinden yükselmekte idi. Temre Ovası gecenin ayazı içinde uyuşmuş, çiylenmiş kalmış iken güneşin henüz eğri ve cılız bir şekilde yayılan ışınları sayesinde ısınmağa başlamıştı. Arkada Mira sıradağlarının sekiz yüz metre rakımı bile aşan eden sivri, çıplak tepeleri karla kaplı idi. Mevsim, Şubat başları olup Karabibik'ten evvel davranmış olanların tarlalarında yarım karış kadar yemyeşil ekinler baş kaldırmış idi. Karabibik her sene şimdiye kadar tarlasını sürmüş, çitini örmüş bir karış da ekin almış bulunurdu. Fakat bu sene kör olasıca hastalıktan göz açabilmiş mi idi ya? Sol böğrüne doğru bir tarafına kim bilir nasıl bir kurt musallat olmuştu da İnhal'deki hekim kendisine üç ay, tam üç ay damdan dışarı çıkmaya izin vermemiş idi. Üç ay bu! Dört duvar içinde tam üç ay oturduğun var mı senin? Hem de acı mucu, tuhaf tuhaf ilaçlar da yutmalı. Hekim ha! Seni üç ay dört taş arasında hapsetmekten başka elinden ne gelir! İşte o kurt hâlâ ho tarafta². Mah! Oracıkta durup oturur.

Karabibik, fidan dallarından bir tanesini sol eline aldı, ortasından avuçladı, sol kolunu uzatıp dalı dik bir vaziyette tuttu. Bir kere şöyle yukarıdan aşağıya baktıktan sonra sağ elinde tutmakta olduğu çentikli kör tahra ile dalın aşağıya gelen kalın tarafını sivriltti. Tepesinin de fazla kısmını uçurdu. Dalın sivri tarafını tarlanın sınırı üzerinde dün açmış olduğu deliklerden birisine sokarak ayağıyla bastı, dalın budağına tahranın tersiyle de hızlıca vurdu. İkinci bir dalı da bu şekilde yontup düzelttikten sonra bir adım kadar ötede olan deliğe yerleştirdi. Çitin direklerini oluşturacak olan bu parmaklığı uzatıp gitmeye başladı.

Bu sırada çiftçiler birer ikişer tarlalarına gelmekte idi. İki tarla ötede Çetecioğlu Mustafa bu sene mahsulünü kaldırdığı tarlayı nadas etmekle meşgul idi. Çifti koşmuş; öküzlerin gayet yavaş olan yürüyüşlerini süratlendirmek, hayvanları doğru yürütmek için kaba, çatallı sesiyle arada sırada garip garip emirler vermekte idi. Daha öte tarafta Boduroğlu Ahmet, çitinin dün kim bilir hangi yezit tarafından bozulan tarafını yapraklı dallarla örtmekte idi. Sol tarafta Hatib'in yemyeşil duran tarlasına Kara Ömer'in eşiği girmiş, nazik yaprakçıkları yolmakta idi. Kara Ömer ise beri tarafta Koca İmam'ın tarlasını nadas eden Deli Ali ile lakırdıya dalmış idi.

Hatib'in ekin ortağı olan Kara Kâhya oğlu Ali Çavuş öteden seğirterek elindeki kalın

² Ho tarafta: Şu tarafta.

boynuz dalıyla eŖeęe bir iyi sopa atmaya, eŖek de bu dayağın etkisinden can acısıyla tarla içinde koŖmaya baŖladı. Ali avuş'un hiddeti daha da arttı. Küfrün bini bir paraya... Kabahat eŖekte değil, sahibi olan eŖekte... Herkesin bir sene üstüne alın teri döktüğü ekinleri bir saat içinde eŖeęine yedirmek isteyen adam tembel tembel gezmemelidir. Rast geldiği ağaca masal söylememeli oğlum.

Kara Ömer atıldı. EŖeęini öldürmek mi istiyor? Ekinini çok seven adam tarlasına it örmeli. Hayvan bu! Akli mı var? Ali avuş hâlâ bağırıyor idi:

- Seni gidi kâfir hayvan! Mah! Hoyrat olana hoyratlık!

Kara Ömer koŖup Ali avuş'un karŖısına dikildi. İki adam soluk soluğa bir müddet birbirinin yüzüne baktılar. Kara Ömer bir müddet sonra dedi ki:

- Tarlana niye it örmüyon?

Ali avuş, Kara Ömer'in yüzüne doğru bağırarak dedi ki:

- Ni hal idelim? Mah! Hâlâ ho yakada durup oturur.

Kara Ömer dalga geçerek:

- Ni hal idelim? Hâlâ ho yakaada durup oturur. Hele Ŗunun densizliğine bak.

Deli Ali aralarına girdi. Kara Ömer burnundan soluyarak merkebine doğru gitti. EŖek bu sefer Yosturoğlu'nun ekinlerine dalmıŖ idi. Karabibik tarlasının bir tarafını bitirmiŖ idi. Diktiği it direklerinin aralarına aŖaęıdan yukarıya doğru yapraklı zeytin, meŖe alıŖı dallarından, dikenlerden filanlardan örgü yapmakta idi.

- Hele bak! EŖeklerini, hayvanlarını salarlar da ümmet-i Muhammed'in ekinlerini iğnetiverirler. Na böyle üç gün it yapmaya uğraŖmalı. Bu hayvanları çobana verseler iyi değil mi? Mah! Aygır gibi kızanı da alanda durup oturur. Hey Rabbim hey!

Karabibik yorulmuŖtu. Koynundan tütün kesesini çıkardı; dolma gibi bir cigara sardı; fakat ateŖi yoktu. Deli Ali'ye bağırarak dedi ki:

- Eheey Deli Ali! İŖpirto vaa mı?

Deli Ali başını kaldırarak dedi ki:

- Yok!

- Mustaa'ya seslen görelim.

Deli Ali, Çetecioğlu Mustafa'ya “ateş” diye bağırdı. Mustafa sabanı toprağa derince gömerek öğendireyi³ boyunduruk tahtasına⁴ dayadı. Taze sürülmüş toprak içinde binbir zahmetle yürüyerek geldi. Üç çiftçi birleştiler, birer cigara tutuşturdular. Tarla kuşları Mustafa'nın sabanı altından henüz kurtulmuş olan kaba yol üzerine küme ile konarak buldukları tohumlara gaga çalmakta idiler. Güneş epeyce yükselmiş; hava ısınmış idi. Fakat Köyiçi cihetindeki boğazdan doğru Temre vadisini serin bir rüzgâr döğmekte idi. Deli Ali demekte idi ki:

- Yay⁵ geliyo. Gün dönümünden geri yaylaya çıkarız ha?

Karabibik sol böğrünü tutup yüzünü ekşiterek dedi ki:

- Hay kâfir! Mah ho yakada oturup yatır.

Mustafa ile Deli Ali merhametle baktılar. Mustafa dedi ki:

- Saban geçmeden çit örüyon.

Karabibik içini çektikten sonra:

- Koca İmam öküzlerini erte gün verecek. Bu gün vimesi kim...

Deli Ali aklına bir şey gelmiş gibi heyecanla atıldı:

- Dur be! Koca İmam kayınçosunu everiyomuş.

Diğer ikisi birden şaşırarak:

- Sarı Sımayıl'ı ha?

Deli Ali bunların henüz haberdar olmadıkları bu havadisi vermiş olmasından böbürlenmeye başladı. Kendisine her şeye vâkıf adam tavrı vererek dedi ki:

³ Rumca Üvendre: Çifte koşulan öküzleri yürütmek için kullanılan, ucuna nodul çakılmış uzun değnek, gönde.

⁴ Araba çeken hayvanların birlikte yürümesini sağlamak için boyunlarına geçirilen M şeklinde tahta.

⁵ Yaz.

- Köşkarlı Yusufa'nın beslemesini⁶ alıyo.

Karabibik bu havadisten hiç hoşlanmadı. Çünkü onun başka bir hesabı vardı: Sarı Simayıl'a kızı Huri'yi vermek arzusunda idi; bu evlilik sayesinde Koca İmam'ın öküzlerini bedava kullanabileceğini hesap etmekte idi. Sarı İsmail elden çıktıktan sonra bu öküzler de başkasının malı olacak, başkasının olmasa da yine her zamanki gibi para ile kullanmak lazım gelecek.

Deli Ali havadis vermeye devam etmekte idi: Sarı Simayıl, Yusuf Ağa'nın beslemesine öteden beri göz komuş. Yaylada, kuyu başlarında, otlakta gizli gizli konuşurlarmış. Hani şu âşıkdaşlık yok mu? Hatta bir gün kendisi, Deli Ali, Köşkarlar'de Kızıl Hüseyin'in damına giderken şurada Uzun Mehmed'in tarlası köşesini döneceği sırada boynuz ağacının dibinde onları, besleme ile Sarı Simayıl'ı, konuşurlarken görmüştü. Hey kuzum hey, buna gençlik derler. Kendisi de gençliğinde zavallı Zeynep'i böyle tarla köşelerinde, çit kenarlarında, ağaç altlarında kollamakta idi. O vakitlerde böyle çitsiz tarlalara eşek salmazlardı. Mah işte bak! Sakalı ağardı fakat gönlü kocamadı; hâlâ köyün taze kızları suya, çamaşıra giderlerken imrenmektedir.

Çetecioğlu gülmekte idi fakat Karabibik, Koca İmam'ın öküzlerini düşünmekte idi. Güneş yükselmiş, ova ısınmıştı.

Henüz taze kabartılmış topraklardan keskin bir toprak kokusu gelmekte, ekinlerin üzerinden hafif hafif dumanlar çıkmakta idi.

Solda Temre köyünün damları, satranç motifi gibi birbirine bağlı çitlerden oluşan tarlaların gerisinde hoş bir tablonun hududunu oluşturmakta idi. Ön tarafta, Kum Köyü'nün kum yığınlarının arkasından açık mavi renkli bir su yüzeyi görünmekte ve bu yüzeyin ortasında gayet enli bir parlak yol dikkat çekmekte idi. Sağda dalyanın, durgun beyaz yüzeyi çitler ve ağaçlar arasından parça parça görünmekte, arkada Mira silsilesinin yüksek tepeleri üzerine kara kara bulutlar yığılmakta idi. Boduroğlu Ahmet, Kara Ömer'e bağırarak diyor idi ki:

- Hey Kara Ömer! Bak a sıpana. Harımı kaldıra mı? Heeet!

⁶ Besleme: Evlatlık olarak alınıp ev işlerinde çalıştırılan kız.

Kum tepeleri üzerinde çatlak, kaba bir ses avaz avaz bağırmakta idi:

- Birinti vaamış, koca öküzler! Camışların sütü kesildi mi? Mah işte onlar, mah ho yakaya seğırtip oturur. Pırtıyı develere ni hal urdular? Ho kada oğlana bir çift bırakılı mı?

Mustafa, Deli Ali'ye dedi ki:

- Gene Deli Yusuf ünleyip oturur.

Karabibik kendi kendine sormuş olduğu bir soruya cevap vererek dedi ki:

- Ee gayri ni hal edelim, kader değilmiş.

Herkes işinin başına gitti. Karabibik çitini bitirmeye uğraşmakta idi. Fakat şu öküz hesabı bir türlü zihninden çıkmıyor idi. Koca İmam'dan gündeliği yarım mut⁷ zahireye⁸ ödünç aldığı öküzler gibi bir çift öküze kendisinin de sahip olması halindeki saadetini düşünmekte idi. Ah bir çift, bir çift! Bu hayvanları ne kadar sevecek idi. Yazın yaylaya çıkarken eskisi gibi "hayvansız" olarak gitmeyecek, bir çift güzel öküzü önüne katarak köy halkının arasında sevinçten şarkı söyleye söyleye yürüyecek idi. Bu saadetin hülyasına dalmış olduğu halde işinde makina gibi habersiz devam etmekte idi. Fakat hayalleri üzerinde bir karaltı peyda oldu: Para! Bunun için yirmi mecid⁹ olsun lazım idi. Ah, bu yirmi mecid nerden bulmalı?

Tüccar Andrey'a koşmalı. Fakat Andrey'a olan borç da çoğaldı. Daha geçen gün herif bir salkım çetele gösterdi. Çetele artıyor¹⁰. Lakin çare yok, bu isteği de yerine getirmeli. Günde yarım mut bu!

Deli Yusuf hâlâ çatlak, kaba sesiyle bağırmakta idi:

- Ulaan Hasaaan! Halangile gitti buban! Halangile gitti buban! Ulan kıvrak varıvı... Deheyy!

Karabibik elinde bulunan yapraklı zeytin dalını çit direklerinin arasına içerden dışardan ilıştırmekte idi. Tarlanın Yosturoğlu tarafındaki çiti yerden iki karış kadar yükselmişti. Çetecioğlu Mustafa ikinci dönümüne başlamış idi. Sol eliyle sapanın koluna dayanmakta, sağ

⁷ Yaklaşık iki avuç dolusu tahıl içine alan ölçek.

⁸ Gerektiğinde kullanılmak için saklanan tahıl, aşılk.

⁹ Sultan Abdülmecid zamanında kullanılmaya başlanan para birimi.

¹⁰ Her borcun bir çentik atılarak tutulduğu borç takip aracı.

elindeki öğendire ile arada sırada tembelliğe başlayan hayvanları dürtüştürmekte idi. “Dihey!” , “Hele bah, hele bah!” , “Hööt kâfir!” , “Hadi oğlum!” gibi teşvik ve azar ifade eder nida ve ifadelerle toprakta derin, enli yol açmakta idi. Sabanın her bıraktığı yolluk üzerine küme ile tarla kuşu konarak buldukları tohumu yemekte idi. Boduroğlu Ahmet; Kara Ömer’in eşeğini kovaladıktan sonra gelmiş, çitin bozuk yerlerini onarma ve takviye ile uğraşıyordu. Kara Kahyaoğlu ise bin bir küfrü bir ipliğe dizerek damına doğru dönüp gitmekte idi.

Karabibik bir çift satın almayı zihnine koymuş, karar vermiş gitmişti. Fakat şimdi mesele öyle bir çift bulmakta idi. Karabucak köylü Duralı, üç öküzden fazla olanını satmak istiyordu. Fakat bu da pek zayıf idi. Bir deri bir kemik; hem de on iki mecid istiyordu.

Kadıkum köylü Sarı Ali kızı Ayşe’nin de satılık bir hayvanı vardı. Ama bu da hastaydı. Temreli Andonoğlu’nun öküzleri ise pek yaman ama pek tuzlu; çiftine otuz bir mecid istiyordu. Ni hal etmeli?

Karabibik bu meseleyi zihninde evirip çevirmekte, fakat hiçbir çıkar yolunu bulamamakta idi. Bir taraftan da Andrey’a’daki çetelelerin tamamını toplamaya çalışıyordu. Bilemem bundan kaç gün evvel yarım okka yağ için Andrey’a’nın mağazasına gittiği zaman bilmem ne kadar çentik saymıştı; kırk mı elli mi, bilemiyor gayrı kim. Ah, hocalar gibi yazıp okuma bilmemek ne kadar fena. Mah işte ne kadar borç vardır insan bilmez ki; keşke kızan iken mektebe gitseydi! O vakitte köyde bir hoca var mıydı ya!

Bu sefer bir meşe çalısı dalını örgü çubuklarına ilıştirmekte idi.

Çetecioğlu Mustafa boğuk, çirkin sesiyle acaip ve garip nağmeler çıkara çıkara bir şarkı söylemekte idi ki ne olduğu belli olamadığı halde nakaratı örs¹¹ üzerine son düşen ağır bir çekiç sesi gibi etrafı çınlatmakta idi: “Bas gidelim!”

Deli Yusuf hâlâ olduğu yerde kaba sesiyle bağırmakta idi. Güya bir kalabalık bir gruba nutuk söylüyormuş gibi elleriyle havada birçok daireler çizmekte sağa sola dönerek güya

¹¹ Üzerinde çeşitli madenler dövülen, yüzeyi çelikten demir araç.

sözlerini her tarafa işittirmek istemekte idi. Sürekli bir kahkahadan sonra dedi ki:

- Heey köylüler! Hep öleceğiz. Davarı it gözleyidurur. Şşüüt!

Deli Yusuf'un nutku her zaman böyle bir “şşüüt” ile son bulur idi. Zavallı deli, bulunduğu tepeden ağır ağır inerek gözden kayboldu. Şüphesiz deniz kenarına doğru gitmiştir. Ya, denizde açıklardan geçip giden gemiler nutkunu dinlemek şerefinden mahrum mu kalsınlar?

2

Akşamüstü Karibibik damın kapısından girdiği zaman kızı Huri tembel tembel uzanıp yatmakta idi. Huri'nin yaşı otuzu geçmiş olduğu halde henüz kendisine bir talip çıkmamıştı. Gayet esmer, gözleri patlak ve çipil, sağ bacağı topal, dudakları küçük, vücudu enine dolgun, ayakları hem iri hem nasırlı, elleri küçük ve nazik, saçları kara ve dizlerine kadar uzun idi. Ahlak açısından ise bazı erdemleri olmasına rağmen birçok da eksikliği mevcut idi. Mesela gayet tembel olduğu halde gayet merhametli idi. Kibri epeyce ziyade, cahil, odun gibi kaba; fakat çocuklara muhabbeti ziyade idi. Bu hâl ile bir dikkatli anne olmaya uygun ve kabiliyetli idi.

Karibibik'in ilk ve son evladı Huri'den ibaret kaldı. Huri'nin anası, doğumdan hemen sonra bir tifo hummasından¹² ölüp gitmişti. Çocuk o zaman pek cılız ve hastalıklı bir halde idi. Komşu Halil Hoca'nın karısı Gülsüm Hatun, Huri'ye süt vermişti. Şimdi Gülsüm Hatun bunak kocakarının birisidir; fakat Huri'yi öz tek kızı gibi sever. Süt babası Halil Hoca'nın elli dönüm bir tarlası, bir çift öküzü, bir çift camızı, bir sıpası, birisi yaylada birisi burada iki kâgir¹³ damı ve rivayete göre elbisesinin kim bilir neresinde saklı birkaç bin kuruşu vardır. Fakat hiç evladı yoktur. Huri'yi kendisine bir evlat, bir varis olmak üzere sevmektedir. Kim bilir belki ölmezden evvel bu mallardan birazını Huri'nin üstüne yaptırır. Hatta geçenlerde Huri, Gülsüm'ün ağzından bu ümidi okşar birkaç söz de işitmiştir. Ah gerçek çıksa, doğru çıksa...

¹² Tifo: Kirli sularda bulunan mikropların bağırsaklarda yol açtığı ağır ve ateşli hastalık. Karahumma da denir.

Humma: Hastalıkların getirdiği ateş.

¹³ Taş veya tuğladan yapılan yapı.

Huri babasının içeri girdiğini gördüğü zaman toplanmadı bile. Hâlâ miskin miskin uzanıp yatmakta idi.

Karabibik'in girdiği yer kerpiç şeklinde çamur parçalarından inşa edilmiş dört duvar arasında sıkışmış; sekiz arşın¹⁴ boy, beş arşın en ve üç arşın yükseklikten ibaret bir alanın üstü pek işlemiden geçmemiş doğal halindeki çam gövdelerinden yapılan çatı üzerine bir karış kalınlığında yağlı toprak çekilmekten ibaret bir çatı ile örtülmüş ahır gibi yer odası idi. Pencere namına hiçbir deliği olmayıp hava ve aydınlığı duvarın birisinde ocak niyetine açılmış olan geniş, isli, kurumlu bir büyük delikten almakta idi. Bu ocağın güya bacası olan dört kerpicing yüksekliği içerdeki dumanı çekemediğinden ve hele lodos havalarda şu karanlık, rutubetli ve dar ahırın içi ocakta yanan meşe çalısı ve çam dallarının kesif, pis kokulu dumanıyla boğulur kalırdı. Bu duman tavanın kütüklerini simsiyah etmiş, duvarın topraklı kenar yüzlerini kalın bir kurum tabakası ile örtmüştü idi.

Odanın zemini, adi kuru toprak olup şurasına burasına Karabibik'in kim bilir kaçını göbek akrabasından beri miras gibi geçen eski, renksiz bir iki kilim parçası atılmış; bir köşeye bir iki kırık, pis toprak çukal, bir iki tahta kaşık, bir iki kırık tabak; diğer bir köşeye içi yayla unu ile dolu bir kavanoz, darı unuyla dolu bir yayık, bir yufka sacı, bir sacayağı, yağ ve pirinç gibi bazı erzak kapları filan yığılmış idi. Ocağın karşısındaki duvar tarafında da iki ot yatak, iki yün yastık, iki yorgandan oluşan bir yığın vardı. Yığının üzerine Huri'nin iki kattan ibaret olan elbisesi darmadağın bir şekilde atılmış idi.

Karabibik içeri girer girmez homurdanmaya başladı:

- Teneşire¹⁵ dek böyle tembel tembel yatıp durmamalı ya! Hımm! Yufkanın üçünü dördünü löp löp yutup durur da koca bubasına bir el yordamı bilem etmez. Daha ni vaktecak bu tembel kızı besleyip oturmalı?

Karabibik hiddetle kıza doğru gitti. Ayaklarıyla dizlerini kakıştırarak dedi ki:

- Gıı!.. Derlen görem. Mah işte gun batıp oturur. Aş vaa mı bilmem gayrı?

¹⁴ Eskiden kullanılan, altmış sekiz santimlik ölçü.

¹⁵ Üzerinde ölü yıkanan kerevet, buradaki anlamıyla "Ölene kadar böyle yatılmaz ya!"

Huri şu insanı bıktırıp usandıran adama hiddetli bakışlar atarak dedi ki:

- Ni hal idelim?

Karabibik burnundan soluyarak zahire köşesine doğru gitti. Ocak bomboş durmakta idi. Karabibik buna kızdı:

- Yavuz yavuz! Ocağa bi tutam odun bilem tığışdımamış¹⁶. Nasıl aş itmeli himdi?

Köşede akşamki yufkanın esmer taneli hamuru bir çamçak¹⁷ içinde durmakta idi. Karabibik hiddetle dışarı çıktı. Dama yakın bir yerde bulunan meşe çalısı dalları yığınınan bir kucak aldı getirdi. Evvela bunların irice ve kalıncalarından iki tanesini birbirine çatarak ocağa eğik bir şekilde dayadı. Aralarını da daha ince dallarla doldurdu. Koca bir çırayı bir kibrit ile tutuşturup bu çatı içine soktu. Kuru dallar birer birer tutuşmaya başladı. Evvela hafif hafif çıkmakta olan mavi bir duman gittikçe arttı. Ocak, bu dumanı bir türlü çekmiyor idi. Bacadan dışarı çıkmaya fırsat bulamayan duman cereyanları hızla geri dönerek damın içinde birtakım helezonlar oluşturmakta idi. Köylüler bu hale pek alışkındırlar, gözleri bile yaşarmaz.

Huri, bön bön bakmakta ve genç meşe dalları ateş içinde çatır patır yanmakta idi. Karabibik şöyle bir tarafta duran ağaç testiye yokladı ki içinde bir damla bile su yok. Hiddeti topuğunu aşmakta idi. Bir ağaç kütüğünden bir kulplu ve emzikli olmak üzere adi toprak testileri aldı. Dip tarafından içi oyularak ağaç tıkaçla iyice kapanmış olan şu testiye omuzlayıp dışarı çıktı.

Huri, karnının açlığına mağlup olanlara mahsus bir ihtiyaç güdüsüyle yerinden kalktı. Közlenmeye başlayan parçaları bir meşe dalıyla bir tarafa çekip yaydıktan sonra üzerine sacayağını koydu. Bunun üzerine de tozlu yufka sacını yerleştirdi. Sac ısınıp kızmakta iken kendisi de küçük bir yufka tahtası üzerinde küçük bir el oklavası ile yufka açmaya başladı. Bu sırada da Karabibik dolu testi ile geldi. Huri taze su ile hamuru ıslata ıslata açmakta idi.

Fakat o kadar acemice hamur açıyor idi ki açtığı yufkanın yenilebilip yenilemeyeceği şüpheli idi. Bir iki tane yuvarlak, büyücek yufka açmış idi. Bunlardan bir tanesini kızgın sacın

¹⁶ Tığışdırmak: Tıkıştırmak.

¹⁷ Çam ağacından yapılmış yassı su kabı.

üzerine yaydı. Bir taraftan da açmakta devam etti. Sacdan ekşi ekşi hafif bir koku gelmekte idi. Bu koku biraz sonra yanık kokusuna dönüştü. O zaman Huri yufkayı alt üst etti ki evvelce saca gelen taraftaki özler kabarmış, yanmış ve bazı taraftan delinmiş idi. Yufkanın öbür yüzü de piştikten sonra diğer bir yufkayı serdi. Arkasından bir daha, bir daha sekiz tane yufkayı pişirdikten sonra sacı kaldırdı. Yerine bir çukal koydu. Bu çukal ile bir pilav pişirdi. İşte akşam yemeği hazırlanmış oldu.

Güneş batmış, damın içini karanlık ve duman basmış idi. Ocağın cansız parıltısı karşısında o yemeği büyük bir iştahla ile yediler. Hele Huri tembel olduğu kadar obur idi. Üç tane yufkayı peşkir gibi katmer katmer bükerek birbiri üzerinde önüne yığmış, pilav çukalını da kendisine doğru pek ziyade çekmiş idi. El kadar bir yufka parçasını avurduna tıkadıktan sonra iki kaşıklık kadar pilavı da birlikte yutmaya çalışırdı.

Karabibik hem yiyor hem de öküzlerini düşünüyor idi. Huri ise pilav yenilip bittikten sonra yarın çukalı nasıl temizleyeceğini düşünmekte idi.

Dışarıda çoban köpeklerinin sesleri ayyuka çıkmakta idi. Karabibik, Huri'ye hitap ediyormuş gibi bir surette homurdanarak:

- Bu kez vimeddiği hal?

Huri alık alık Karabibik'in yüzüne baktı. Karabibik dertlenmesine devam ile:

- Bu kez Huri'yi goşarım...

Huri hâlâ iştahlı iştahlı yemekte idi. Karabibik bu sırada birdenbire kızına dedi ki:

- Heet Huri! Hayvan peydahlıyacağız, him? Yavuz mu?

Huri alıklaştı. Bu fikrin babasının kafasına hangi rüzgârla esdiğine şaşırdı. Ellerinde avuçlarında mangır bile olmadığı halde? Bu kuşkuyla ile dedi ki:

- Ni şekil?

Karabibik omuzlarını silkti: Adam! Bu sefer de borç etmeli. Gayrı bundan geri borç idilmez. Hayvanlar insanı besler gider. Borçlardan da kurtulunur. Allah kerim.

Huri bu fikre pek katılmıyor idi. Fakat bir erkekten daha iyi düşünebilecek değil a! Belki babası daha akıllıdır.

İşe karar verildi. Yarın erkenden Karabibik İnhal'e gidecek. Andreya lazım olan parayı vermekten çekinecek olursa Huri müracaat edecek. Nasıl olursa olsun yalvara yakara o parayı ele geçirecekler.

Pilavın son kaşığı da Huri'nin midesine indi. Sıcak yufka ile lapa halinde olan pilav Huri'nin midesinde ağır bir yük gibi durmakta idi.

Yemek bittiği halde ikisi de hayalleri içine dalarak on dakika kadar yağlı, kırıntılı yemek tahtası etrafında oturup kaldı.

Karabibik, kimin öküzlerini almanın daha kârlı olduğunu düşünmekte idi. Andonoğlu'nun öküzlerine çıkışamıyor idi. Durali'nin öküzü ise hem bir tane idi, hem çok zayıf. Sarı Ali'nin kızının hayvanı da hasta. Başka tarafta satılık hiçbir tane hayvan bilmiyor idi. Andonoğlu'nun hayvanları bir türlü zihninden çıkmıyordu. Fakat fiyatını da gözüne kestiremiyordu. Durali'ninki ile Ayşe'ninkini birleştirmekten başka çare yok idi. Fakat Andonoğlu'nunkinden nasıl vazgeçmeli? Nice yavuz hayvanlar ya!

Gece ilerlemiş idi. Fakat diğerleri gibi bunlar da saat mefhumundan bihaber olduklarından saatin kaç olduğunu bilmeseler de dünya kararmış, yıldızlar çıkmış idi. Bu Beymelik köyünde hiçbir damdan çıt bile işitilmiyordu. Herkes derin bir uykuya varmış idi. Sadece civardaki çoban köpekleri tek tük havlamakta idi. Ocaktaki dallar keyifli keyifli yanmakta ve damın içerisini kırmızı, donuk bir aydınlıkla aydınlatmakta idi. Duman biraz açılmış idi.

Huri sofrayı kaldırdı. Karabibik koynundan bir ufak çıkın çıkardı. Bu çıkından on kadar taze kahve tanesi aldı. Bu taneleri ufacık bir el tavasının içine koydu. Bu tavayı ateşe tutup sallaya sallaya kahve tanelerini kavurmaya başladı. Odanın içine hafif bir kahve kokusu yayıldı. Taneler biraz kavrulunca bunları kaba, küçük bir el değirmeninde çekti. Bu iri taneli kahveyi bir teneke cezve içinde sade olarak pişirip kalın bir sigaranın dumanları içinde löpür löpür içti. Bu

sırada Huri eski bir kilim üzerine eski, ince bir ot yatak ile tek bir yün yastık ve ince, kirli ve yüzsüz bir alaca yorgandan ibaret olan yatağını sererek içine bile girmiş, uzanmış idi.

Karabibik kahvesini de sigarasını da içip bitirdikten sonra o da yatağını eski bir kilim üzerine serdikten sonra yalnız üzerindeki ceketini çıkararak içine girdi.

Huri horuldamakta idi. Puffff. Poffff! Puffff. Pofffff!... Kihihihihı. Kihaha!

Arkası üstü yatmış, yorgani yarı göğsüne kadar çekmiş, başı yastığın kenarına dayanmış, boynu kısalmış idi. Karabibik gözlerini ocaktaki aleve dikerek öküzlere düşünmeye başlamıştı: Kalın, vahşi bir köpek sesi kâh uzaklaşıp kâh yaklaşmakta idi. Dışarıda epeyce kuvvetli bir mehtap bütün ovayı nura boğup denizde sanki nurdan bir ağaç meydana getirmekte idi. Beymelik köyünün birbirlerine onar dakika kadar mesafede bulunan üç kısmının hiç birisinde sanki hayattan hiç eser kalmamıştı. Fakat Andaraki limanına doğru uzaklarda, sarp tepelerin yamaçlarında tek tük yörük ateşleri parlamakta idi. Hafif rüzgârlı havanın diğer taraflarında el parçası kadar bile buluttan eser olmadığı halde Mira dağlarının yüksek sivri tepelerinde kara kara bulutları yığılmakta ve alçalarda derin bir sükûnet hüküm sürdüğü halde o yükseklerde fırtına, kar ve tipi hüküm sürmekte idi. Temre Köyü'nün haneleri, semanın açıkça siyah renkli parçası üzerine resmedilmiş gibi düşerek güzel bir mehtap tablosu yaratmakta idi. Ara sıra bazı taraflardan beş on çakal bir ağızdan bağırmakta ve bu hileli gürültüye civardaki köpekler tarafından uzun uzun karşılık vermekte idi.

Saat biri geçmiş olduğu halde henüz Karabibik uyuyamamış idi. Ya Andrey'a borç vermezse? Tam bu sırada denizde, bir mil kadar açıktaki Pirgos Kulesi hizasından doğru bir hareketli parlak bir nokta ortaya çıktı. Yavaş bir şekilde sahile paralel gitmekte olan bu nokta; İzmir ile Mersin arasındaki iskelelere işlemekte bulunan bir vapurun feneri idi. Gecenin ve denizin sessizliğiyle mehtabın göz alıcı güzelliği altında saatte beş buçuk altı mil yol almak üzere yürüyen bu vapur *Hilda* adında küçük, kabak gibi havuzda bile sallanır, kamaraları dar ve pis bir İngiliz vapuru idi ki saat ikide Finike İskelesine varacak idi.

Ertesi gün Karabibik yatağından sıçrayıp kalktığı zaman güneş henüz doğmak üzere idi. Kalkar kalkmaz dolma gibi bir sigara tutuşturdu. Ocak sönmüş, koru bile geçmiş idi. Huri hâlâ horul horul uyumakta idi. Karabibik kızını ayağıyla sarsarak:

- Heett! Huri! Zıpla görem... Gün çıkıyo be, di heyy... diye bağırdı. Huri gözlerini yarı açarak bir şeyler homurdandı. Sağ yanından sol yanına dönerek babasına arkasını çevirdi. Karabibik'in şu tembel kızla uğraşacak vakti yoktu. Eski püskü ceketini arkasına taktığı gibi kapıdan fırladı.

Hava epeyce ayaz idi. İkinci dörde yaklaşmış olan ay, batı ufkuna doğru inmeğe başlamış idi. Karabibik; dağ eteğiyle uzun bir çit arasında uzanan dolambaçlı, tozlu bir yol üzerinde hızlı hızlı yürümekte idi. Burun, Beymelik köyünün ilk tarlasına ulaştığı zaman yolu bırakarak çitsiz olan tarlalardan vurdu. Tarlalar içindeki izlerden birisini tutturarak gitmekte idi. Deli Yusufgillerin boynuz ağacının dibinden geçtikten sonra Kocadut'un altından da geçti.

İki tarla sonra meraya vardı. Beş on adım sonra ise Temre Çayı'nın çakıllı, kuru yatağına ulaştı. Bazı tarafta altı yüz yedi yüz metre genişliğe ulaşan bu kuru yatak bazı pek selli zamanlarda tamamen su ile dolup çay adeta bir deniz halini alırdı. Fakat bu mevsimde su en ziyade beş altı metreden ibaret bir genişlik ile yarım karış kadar derinlikte akmakta idi. Suyu varınca Karibibik yemenilerini çıkardı. Cambur cumbur geçti gitti. Bu sefer yolu bitmez tükenmez tarlaların içinden geçmekte idi. Eğrile büküle gide gide bir çite vardı. Takip ettiği iz, çiti bu noktada bir gedikten geçmekte idi. Geçti. Sol tarafında ağaç parmaklıklı bir tarla, sağ tarafında büyük bir mera bulunmakta idi.

Birkaç çit dolaştıktan sonra Temre köyüne giren yolu buldu. Bu yolda birkaç yüz adım attıktan sonra eğri bükü, taşlı bir sokakta yürümeye başladı. Bu sokak uzayıp gitmekte ve iki tarafında kerpiçten, hep bir tarzda inşa edilmiş birer katlı evler hâlâ gecenin uyuşukluğu içinde boy göstermekteydi.

Sokakta tek tük bazı erkenciler işleri başına gitmekte idi. Malaksuzoğlu Andrey'a'nın mağazası hemen şuracıkta idi. Sokağın sağ tarafında beyaz badanalı, tahta balkonlu,

pencereleri camsız, çerçevesiz ev Andrey'a'nın meskeni, altı da mağazası idi.

Temre Köyü, Hristiyan köyü olup ahalisinin çoğu ticaretle uğraşıyordu. Haneler hep kerpiçten veya toprak harcıyla moloz taşından olup hepsinin iç ve dış düzeni hemen birbirinin aynıdır. Altıları mağaza üstleri ikişer oda. Bazen bu odaların ön tarafı bir dehlizden ibarettir. Pencereler hep camsız ve çerçevesiz olacak. Çünkü bu yerin havası yazın nihayet derecede sıcak ve kışın gayet mutedildir. Çatıları adi oluklu kiremitlerle örtülüdür. Fakat yeni yeni bazı zenginler Marsilya kiremidi kullanmağa başlamışlardır.

Her evde ayrıca bir küçük bahçe olması âdettendir. Bu bahçelere herkes soğan, sarımsak gibi bazı sebzeler ekerler. Diğer sebzeler hep kilise bahçesinde yetiştirilir. Bu kilise, Karabibik'in girdiği caddenin sonunda bulunmaktadır. Köylüler bu kilisenin ta Hazret-i İsa zamanından kalma olduğunu iddia ederler. Fakat kulağı delik olan Sarı Simonoğlu bunun daha eski bir bina olduğunu iddia etmekte idi. Bu civarı gezmiş olan bir İngiliz lordunun pederine verdiği bilgiyi nakleden Sarı Simonoğlu, bu kilisenin eski Likya hükümeti zamanından kalma bir Apollon tapınağı olduğunu rivayet eylemekte idi. Güya şimdiki Temre Köyü ol zaman Mira adıyla meşhur ve büyük bir şehir olup bu tapınak da söz konusu şehrin tam ortasında imiş. Fakat sonradan, kim bilir bundan kaç bin sene evvel, Kaş tarafından doğru Temre Çayı büyük bir sel getirerek Mira şehrini kum ile örtmüş de bu suretle Apollon tapınağını da yutmuş.

Hatta otuz sene evvel Papasoğlu Ligor ile Andonoğlu, Meis adasından bu civara göç ederek yerleşmeleri sırasında bu tapınağın kubbesini keşfetmişler ve yavaş yavaş toprağı kazarak meydana çıkarmışlar.

Sonradan da bazı tamirat ile kiliseye çevirmişler. Hâlâ bu binanın birçok kısmı toprak altında gömülü ve saklı imiş. Temre Ovası'nda toprak altında bunun gibi pek çok bina kalıntıları görülmekte olması Sarı Simonoğlu'na hak verdirmektedir.

Köy içindeki büyük kâgir tiyatrunun kalıntıları da Sarı Simonoğlu'nu tasdik etmektedir.

Bu kilisenin büyük bir kısmının yer altında gizli olan yontma kalker taşından bir duvar ile çevrili yetmiş beş dönümlük bahçesi, papazın izin ve ihsanıyla güzel bir sebze bahçesi haline

konulmuş olduğundan bütün Temre köylüleri bu bahçe ile idare edebilmektedir.

Karabibik تنها sokakta bir aşağı bir yukarı gezinmekte idi. Düşüncesi gayet dar olan kafasında öküzler yer etmiş idi. Ne olursa olsun bugün kendisine yirmi mecidin lüzumu var. Hele bir kere Andreya meydana çıksa...

Gezinti ile bir yarım saat kadar vakit geçirmiş idi. Fakat henüz Malaksuzoğlu'nun hanesinde ses seda işitilmiyordu. Karabibik bir baş kiliseye doğru uzadı. Sola gelen sokağa saptı. Birkaç hane aşırı köy hekimi Linardi'nin kapısına kadar geldi. Kapı açıldı. Başını içeri soktu.

Henüz uyku sersemi bir kadın avluda sabah tuvaletini¹⁸ yapmakta idi. Tombul, orta boylu, ablak çehreli, sarı saçlı, güzelce olan bu kadın Linardi'nin karısı Eftalya idi. Karabibik'i görünce sırtarak bağırdı ki:

- Ne ister Karaböbrek?

Karabibik yıldı. Ağzı kulaklarına değecek derecede sırtarak dedi ki:

- Seni görme geldim.

Eftalya şuh bir kahkaha koyuverdi. Linardi göründü. Karabibik'in hatırını sordu. Yine kurtlar orasını kemiriyor muydu? Acı mucu ilaçlardan almaya mı gelmişti? Hayır hayır, sabahleyin Andreya'yı görmeye gelmişti de henüz pek erken olduğundan... Haa haa! Bir sabah "promenad"ı... Karabibik bu "promenad"¹⁹ kelimesinde alıklaştı. Andreya Antalya'ya gittiği zaman, hani şu tarlasını Sarı Simyon'dan kurtarmak için gitmişti ya, canım mah horadaki tarlasını işte. O zaman Antalya'da odel mi ne karabüberdir bir yerde yatmıştı. Onun adı Dabaramana mı idi, Paramana mı idi ne idi. Off canım böyle eciş bücüş şeyleri nasıl da hatırd tutmalı... Hekim bundan mı bahsediyor idi bilmem ki?

Eftalya tuvaletini²⁰ bitirmiş, güzel gözlerini Karabibik'e dikmiş, onu dinliyor idi. Linardi

¹⁸ Burada "hazırlık, süslenme" anlamında.

¹⁹ Fransızca gezinti, yürüyüş.

²⁰ Tuvalet: Giyinme, süslenme işi.

gölmekten kırılıyordu. Canım dabaramana filan değil, promenad promenad... Yani Karabibik'in anlayacağı sabahleyin şöyle bir "piyasa". Karabibik hâlâ alık alık bakmakta idi. İşte bunlar hep aklının ermediği yeni icat şeyler. Eee ayol! Okumuşluk başka şey, adam böyle büyük sözler öğrenir... Hey gidi cahillik hey!.. Kendisi, Karabibik çocuk iken şimdiki gibi okumak yazmak olsaydı. Hey gidi hey! Hoca olur, dünyayı Konya'yı öğrenir idi. Eee gayri ne yapalım? İşte böyle...

Karabibik vücuduna yapışmış olan kurdu çıkarmak için kendisini Linardi'ye göstermeye geldikçe Eftalya'yı görüp hoşlanmakta idi.

Eftalya da Karabibik'e karşı pek serbest davranmakta, onunla açık açık şakalaşmakta idi. Karabibik'in olanca aşkı şu birkaç dakikaya sığıyordu. Bir çirkin tebessüm, bir iki bayağı nükte, içinden gelen kısa bir çılgılık... İşte, ömrünün romanı bundan ibaret idi.

Eftalya; gayet dar kafalı, terbiyesizce, safdil, gördüğü her erkeğe hemen meyledecek kadar şehvet düşkün bir kadındı. Linardi kendisini İzmir'de sokağın birisinde bulmuş, peşine takmış getirmişti. Üç seneden beri birlikteyseler de hemen hiçbir günleri dırıltısız geçmiyordu. Linardi'nin karısının baskı ve küçümsemesi karşısında bütün iradesi kırılmış, ondan izinsiz bir adım bile atamayacak hale gelmişti. Köy delikanlılarıyla birlikte Akdam'da, Çayağzı'nda, Benlikuyu'da, Dalyan'da filanda bazı serbestçe gönül ilişkilerinden haberdar olduğu halde bile sesini çıkaramamış idi.

Karabibik bunlardan ayrıldı. Ağır ağır adımlarıyla Andreyanın mağazasına doğru yürüdü. Hay kâfir şeytan! ... Mağaza hâlâ kapalı. Karabibik bu sefer kilisenin önüne kadar geldi. Barba Yanni dükkânını açmakta idi. Biraz onunla "laf attı". Bugünlerde alışveriş de kesat... Şu güzelim zeytinin batmanını²¹ on sekiz mangıra²² bile almıyorlar. Andreya yeni dükkân açalı artık kendisine, Barba Yanni'ye iş kalmamış idi. Halbuki Andreya bari yavuz bir mal satsa, bari yüreği yanmaz.

²¹ Bir ağırlık ölçüsü.

²² Osmanlı Devleti döneminde kullanılan bakır sikke.

Kendisi halis Midilli zeytini satıyor. Andrey a ise çürümüő, kokmuő Sömbeki²³ zeytini getirmiş. Hele bir kere Şu peynirin eőnisine bak. Hımm? Andrey a atlasa böyle bir mal getirtemez... Ya bir de Şu kahvenin güzelliğine bak... Her bir tanesi fındık gibi yavrum...

Karabibik bütün Şu detayları pür dikkat dinlemekte idi. Ey a oğul! Şimdi Temre’de Andrey a meşhur... Aldı yürüdü. Hem o çetele ile veriyor.

Yanni, omuzunu silkti: Hımm? etele ile ha... Dolandırıcı herif... Alimallah... Yavuz yavuz...

Karabibik bir iskemleye oturmuő sigara içmekte idi. Barba Yanni kıskanılıktan doğan Őikayetlerine devam etmekte idi:

- Çok yavuz. Herkesi soy soğana evir... Zengin, zengin... Haa! Kendisi de istese...

Karabibik omuzunu silkti. Yanni itiraz etti:

- Vallahi değil... İşte meydana çıksınlar. Gerçekten etele ile vermek âdeti değildir. Fakat iki mangırlık Şeye sekiz mangır da almaz... Öyle değil mi?

Karabibik öküzlerini düşünmekte idi. Andrey a’dan para alamazsa acaba Şu heriften... Hımm? Bir türlü cesaret edemiyor idi. Yanni, tezgâhı kirli bir paçavra ile silmeye başladı. Hem siliyor hem de söyleniyor idi: Daha dün Meis’ten gelen kayık ile kendisine nah Őuradaki basmalar gelmişti. Arőını on bir meteliğe ala bir kumaş... Halbuki Andrey a bundan daha fenasını on beş meteliğe bile nazla veriyor.

Karabibik karar vermişti. Öküz almak niyetini filanı Yanni’ye açtı. Hikâyesinin sonunda dedi ki: “Gelecek harmanda veririm.”

Yanni faizi merak etti: “Üç mecidde yirmi metelik.” Kendisine eğlence geldi. Bu kadar az Şey mi olur? Kime olsa mecid başına on meteliğe bin naz ile ancak verebilir.

²³ Günümüzde Türkiye ile Yunanistan arasında bulunan bir ada.

Pazarlığa giriştiler. Vur aşağı tut yukarı mecid başına dokuz meteliğe yirmi mecide karar verdiler. Bu borcun faizi ayda 56 kuruş 8 para demek idi ki ana parayla birlikte Karabibik Yanni'ye 22 mecid ile on kuruş yani toplam 527,5 kuruş borçlu kalacak idi.

Fakat bir kere de Andrey'a müracaat ederek şartları daha uygun ise ondan daha iyiye ondan borç almayı düşündü. Bu fikrini Yanni'ye sezdirmemek için bir çare bulmalı idi. Andrey'a müracaatını hissedecek olursa Yanni'nin para vermeyeceğini biliyordu.

Yanni hemen kesesini çıkarmış mecidyelerin siliklerini seçmeye başlamış idi. Fakat Karabibik hiçbir şekilde bir bahane, kaçamak yolu bulamıyor idi.

Köylüler birer ikişer sokağa dökülmüşler idi. Köyiçi İmamoğlu Yusuf dükkânın önünden geçti. Karabibik bu fırsattan istifade ile dükkândan fırladı. Konuşa konuşa Yusuf'un tarlasına kadar, ta Küçükkum'a kadar geldi. Yusuf, iki üç karış kadar boy atmış olan zümrüt renkli ekinine bir memnun bakışlarla bakmakta idi. Güneş Akdeniz'in yüzeyinden çıkıp yükselmiş, Temre ovasından hafif hafif beyaz buharlar kalkmaya başlamış, Mira tepelerine korkunç bulutlar toplanmış idi. Tarla sahipleri teker tüker işlerinin başına gelmekte, şurada burada meralar içinde sürüler yiyecek aramakta idi.

Yusuf pek memnun görünmekte idi. Bıyık altından bir şarkı mırıldanmakta ve arada sırada eğilip bazı ufak taşları ayıklamakta idi. Denize açıktan doğru bir ufak yelkenli tekne Adrasan Burnu istikametinde gitmekte idi.

Karabibik hiçbir şey söylemiyor idi. Sade, Yanni'nin yirmi mecid ile Andrey'a'dan alacağı cevabı düşünmekte ve ne olursa olsun bunun gibi yani İmamoğlu gibi kendi tarlasını kendisi kendi öküzleriyle süreceğini, nadas edeceğini, yaylaya hayvanla gideceğini düşünmekte. Ah ne sevinç!

Yusuf tarlanın ince bir izinden yürümekte, Karabibik de ardı sıra gitmekte idi.

- Hayvan saabıym.²⁴

- Ni şegil?

Karabibik düşünce ve teşebbüsünü İmamoğlu'na açtı. Yusuf yuvarlak, ufak gözlerini dikmiş son derece şaşkın dinlemekte idi.

- Karabibik öküz sahibi olacak... Eyy sonra... Peki para?

Karabibik tedbirlerini açıklamakta idi: Andrey'a'dan veya Yanni'den yirmi mecid... Faiz çok olacak ama... Ne çare... Gelecek harmanda ödemek mümkün... Durali'nin hayvanıyla Ayşe'nin hayvanını birleştirecek. Artık bundan böyle göğsünü gere gere gezecek. Günde yarım mut bu!

Yusuf gittikçe hayretini artırmakta idi. Karabibik'in iki öküzü bulunacak ha? Ne büyük olay! Bütün Temre ahalisi şu olay ile hiç olmazsa bir hafta kadar meşgul olacak... Yusuf, Durali'nin satılık hayvanını beğenmedi... Pek zayıf... İhtiyar, bir gözü kör... Karabibik omuzlarını silkmekte idi: Eee gayrı ne çare! Günde yarım mut bu! Karabibik'in bu kararı Yusuf'un zihnini meşgul etmekte idi. Artık tarlasına önem vermemeye başladı. Birlikte Temre Köyü'ne doğru geldiler. Yolda bu meseleyi enine boyuna münakaşa ettiler. Fakat Karabibik kararından dönmedi.

Andrey'a karşılarına çıkıverdi. İkisi birden etrafını aldılar. Karabibik niyetini uzun uzadıya anlatmaya başladı. Andrey'a hiç dinlemiyormuş gibi yürümekte idi. Akdam'a bir kayık gelmişti. İçinde bazı siparişler var, onları almaya gidiyor idi. Bunlar da peşine takıldılar. Andrey'a hoşnutsuz tavırlar göstermekte idi.

Köyün nihayet evlerinden kurtulup birinci su sarnıcına geldiler. Sarnıcın arkasında sarı bir köpek yatıyormuş, bunları görünce havlayarak üzerlerine doğru seğirtti. Şöyle beş on adım kala durdu, avaz avaz havlamaya başladı. Karabibik diyor idi ki:

²⁴ Saabıym: Sahibiym.

- Gelecek yayladan evvel!..

Yusuf neticeyi pek merak etmekte idi. Acaba Karabibik öküz alabilecek mi? Beraber gelişi sade merakını gidermek içindi. Andrey a da diyor idi ki:

- Olamaz, olamaz... Çeteleler birikti. Malı oracıkta mağazanın rafcağzında durup oturur...

Bu gayretin sonunu getirmek zor görünmekte idi. Biraz sonra Andrey a şimdiye kadar kendisine hiçbir şey söylenmemiş gibi Karabibik'e dönerek dedi ki:

- Mah yaz geldi. Yaylaya çıktıkla... Yüz deve odun isterim. Yüz deve... Altı çetele sileceğim.

Karabibik bunu çok fazla buldu etti. Yüz deve yükü odun altı çetele mi? Vay insafsız vay... Hey oğul, geçen yaz pazarlık böyle mi idi?

Andrey a omuzlarını silkti. Canı isterse... Çetele birike birike bir gün fena olacak. Kaş'a çağrılacak, tarlası satılacak... Damı satılacak.

"Kaş'a çağrılmak" köylüler için mezara çağrılmaktan beter gelir. Çünkü Kaş'a çağrılmak demek kaza²⁵ merkezi Kaş'ta mahkemeye davet olunmak idi. Tüccar alacaklarını toplamada biraz müsamahalı davranırsa da mahkeme vazifesini günü gününe yerine getirir. Hem de oraya kadar sürüklenmek, hanlarda birçok masraf etmek, günlerce işten güçten kalmak köylülerin gözünü yıldırır.

Kaş sözünü işitince Karabibik'in ödü koptu. Altı çeteleye yüz deve yükü odun çekmeye razı oldu. Ee gayrı bitmeli...

Akdam'ı geçtiler. Papasoğlu'nun tarlasına bir kayık yanaşmış beklemekte idi. Soğuk Kükürt Suyu'nun keskin kokusu güneşin harareti altında etrafa yayılmakta idi. Suyun kenardaki sazlara temas ettiğı yerler donuk gümüş rengine bir ince yosun tabakası meydana getirmiş

²⁵ Kaza: İlçe.

bulunmakta idi. Suyun yüzünde küme küme mekeler²⁶ yüzmekte idi. Üç dört tane de yabani Macar ördeği oradan oraya konmakta ve şöyle biraz ileride de bir yeşilbaş, sazlığın içinde çırpınmakta idi. Andrey a mallarını muayene etti. İki top alaca²⁷, üç top ince fındık²⁸, sopalı, ensiz basma²⁹, bir çuval Trieste şekeri, on tane hasır, beş tane çalı süpürge, bir küp zeytinyağı, bir varil Kıbrıs şarabı, beş bardak hurma tatlısı. Andrey a'nın yüzü gülmekte ve mallarını öve öve göklere çıkarmakta idi. Zeytinyağı, Ayvalık'ın birinci malı idi. Bal gibi bal... Hele alacanın dayanıklılığı... İki kişi çekişseler zorla yırtabilirler. Bu mallar hem en birinci, hem en ucuz. Barba Yanni'de böyle güzel ve ucuz mal var mı? Ne gezer... O hep halkı soymaya bakar. Hey gidi insafsızlar hey! ...

Karabibik'in bunların hiçbirisine önem verdiği yok idi. O sade Andrey a'yı nasıl kandırmalı diye düşünmekte idi. Fakat herifin de kanacağı yok ki... Canım borcu da çok... Bir hayli daha uğraştı. Mümkün değil. Çaresiz Yanni'ye müracaata karar verdi. Yine hep birlikte döndüler. Yusuf merakından çatlayacak idi:

- Ee gayri Yanni'ye mi? Hımm?

Karabibik parmağını dudaklarına götürdü: "Şşşüt!" Andrey a duyup da rekabetin kızışmasından korkmakta idi. Çünkü hep işi onunla idi. Gücendirmek hiç işine gelmez idi.

²⁶ Su kıyılarındaki böcekleri yiyerek yaşayan yaban ördeği.

²⁷ Birkaç renkli iplikten yapılmış dokuma.

²⁸ Fındık kabuğu renginde.

²⁹ Üzerinde renkli baskı olan kumaş.

- Diih.. Ha gözüm ha... Çiç çiç çiç çiç!.. Yürrü! Hööt!.. Dah dah!

Karabibik birinci dönümü bitirmek üzere idi. Sağa sağa kaçmaya çalışan Benekli'yi öğendirenin burnuyla yola getirmekte idi. Yüreğinde bir sevinç duymakta idi. Sabanın sapına büyük bir gurur ile sarılarak kuvvetli demirin açtığı yol üzerinde ağır adımlarıyla yürümekte idi. Çitin yanına kadar yaklaştı. Hayvanları kavis çizerek döndürüp ikinci dönüme geçti. Hem yürüyor hem de şarkı gibi bir şey mırıldanıyordu: "Bas gidelim yavrum da bas gidelim."

Etrafta çiftçiler işleriyle meşgul idiler. Yanı başında Deli Ali, Koca İmam'ın tarlasını nadas etmekte idi. İki erkek arada sırada birbirlerine seslenmekte idi:

- Hey Deli Ali! Köşkarlı Yusuf anı halletmiş? Kerses'e gitmiş, beslemesini almaya. Sarı Simayıl ne vagıt everiyü?

- Yazdan geri.

Artık Karabibik, Huri'yi Sarı Simayıl'e vermekten ümidini kesmiş idi. Fakat buna da artık lüzum kalmamıştı. Çünkü kendisi de çift sahibi, mal sahibi idi. Bundan geri kızını yalvaran alsın. Zaten Yosturoğlu'nun yeğeni Hüseyin, Huri'ye göz koymuş idi ya... Karabibik o kadar ahmak mıdır? Hüseyin'in daima kendi damı etrafında dolaşmasındaki hikmeti anlamayacak mı ya? Hey kuzum hey... Buna gençlik derler. Kendisi de vaktiyle... O zaman böyle ihtiyar değildi, sakalı filan yoktu. Canım insan da ne çabuk kocuyor! İşte o zaman Huri'nin anası Sıdika'yı böyle koğalığa koğalığa³⁰ almıştı. Ya Sıdika da kendisinden ne kadar kaçır dururdu. Hele bir kere, hiç hatırandan çıkmaz; Karabucak Köyü'nün yolunda, mah horada, tiyatrunun yanı başında rast gelmişti. Şöyle üzerine doğru yürüyünce kadın "Aman ana!" diye çaylak gibi bağıra bağıra koşup kaçmıştı. Eeey ayol! Buna naz derler... Karılar erlere böyle naz ederler.

Bu hatırat Karabibik'in neşesini arttırdı. Şarkıyı yüksek sesle söylemeye başladı. Deli Yusuf'un zurna gibi çatlak sesi uzaktan doğru işitilmekte idi:

³⁰ Koğalığa koğalığa: Kovalaya kovalaya.

- Yere batası! Dün gün ni şegil gelmedin? İreceb'i yola salacakleemiş... Şşşüt! ...

Karabibik, Deli Ali'ye seslendi:

- Genem Deli Yusuf söyleniyor...

- He he, İreceb'i uğratakleemiş diyo... Senin habarın vaa mı?

- Dün gün Yosturoğlu diyoodu. Askere gidiyoomuş.

- Adalya'dan çağırmışlar. Muayene olacaamış.

Karabibik, Yosturoğlu'nun yeğeni Hüseyin'i düşünmeye başladı. Gelecek sene Hüseyin, asker yaşına girecek idi. Kızını bırakıp gidecek demek idi. Kim bilir kaç sene kalacak? İhtimal dönüp gelemeyecek. Ni hal etmeli? Huri de artık kocamakta idi.

Çitin deliğinden Huri göründü. Evde canı sıkılmış, şöyle gezmeye çıkmış idi. Babasının yanına geldi. Öküzlere hayran hayran bakmaya başladı.

Baba kız birbirine hiçbir lakırdı söylemiyorlardı. Güya iki yabancı imişler gibi davranmakta idiler. Arkadan Hüseyin de görünmesin mi? Karabibik bilmiş bilmiş gözlerini kırptı: Hey kuzum hey. Kızının peşinde dolaşıyor. Sanki o farkına varmaz mı sanıyor? Ni hal edelim? Yalvarsın da alsın.

Huri başını arkaya çevirdi. Bir saatten beri Hüseyin'in kendi peşinde dolaştığını hissetmişti. Fakat Hüseyin'in şu musallatlığından rahatsız olmuyordu. Hatta kaç günden beri şu yapışkan âşğın takiplerine alışmış idi. Bu takiplerden gerçekten hoşlanmakta değildi. Lakin şikâyet edecek derecede bunalmamıştı.

Hüseyin yakışıklı bir babayiğit idi. Yüzü elleri güneş altında kayış gibi sertleşmiş ise de düzgün hatları kaybolmamış idi. Özellikle kaşı gözü güzel idi. Huri'den nedense hoşlanmakta idi. Henüz gençliğin galeyanlı çağında bulunmakta olup hevesini memnun etmeye mecbur idi. Sarı Simayil'in nişanlısına yani Köşkarlı Yusuf Ağa'nın beslenmesine göz koymuş idiyse de kız

buna hiç yüz vermemiş idi. Koca İmam'ın kayınçosu Sabire aslında kendisine biraz meyletmiş ise de Koca İmam babasına düşman idi. Kızı kendisine vermeyeceği malum idi. Hevesini bir tarafa mutlaka yöneltmeye mecbur idi. Tesadüf yolunun üzerine Huri'yi getirmiş idi. Huri'den de hoşlanmış idi. Artık onun peşinde dolaşmakta idi. Huri'yi babasının yanında görünce gerisin geriye döndü gitti. Huri onun mutlaka çitin bir köşesinde saklanıp durduğunu biliyor idi. Gidip şu pusudan geçmeye gönlünde bir heves, bir arzu bulmakta idi. Biraz oturduktan sonra hiçbir lakırdı söylemeden yürüdü. Aslında Hüseyin izini beklemekte idi.

Huri, Hüseyin'in önünden geçti gitti. Şu bakıştan memnun oldu. Arkadan Karabibik bir tebessüm göstermişti: Ataş alevlenmiş... Ha görem ha!..

Göreceği möreceği pek sıradan bir şey idi. Ertesi gün Huri, Hüseyin için istendi. Yosturoğlu ile Karabibik arasında aslında soğukluk var idiyse de kızı da ihtiyarlamakta idi. Hem Yosturoğlu zengin idi. Nasıl koyup atmalı?

İşte karar verildi. Hüseyin ile Huri nikâhlandılar. Bir salı gecesi Yosturoğlu'nun evi önüne birçok köylü delikanlıları ile kadınları toplandı. Hüseyin bir hayvan üstünde davul zurna ile civar köyleri akşama kadar dolaştı. Şerbetler içildi. Yemekler yenildi. Akşama gerdek yapıldı. Hüseyin ile Huri'nin aşk romanı bu suretle son buldu.

Zaten köylülerin aşkı işte hep bu şekilde neticelenir.

Karabibik'in lanet hastalığı yine azmış, bu gece sabaha kadar gözüne uyku girmemiş idi. Sabahleyin hekimin kapısını çaldı. Kapıyı Eftalya açtı. Karabibik'i görünce sevindi. İçeri aldı. Linardi hastalarını dolaşmaya çıkmıştı. Eftalya, Karabibik'e bir kahve pişirdi. Geldi, şöyle yanına oturuverdi.

Karabibik bu tombul vücudun hararetini hissetmeye başlamıştı. Tuvalet kokuları³¹ içinde bir garip bir zevk duymakta idi. Gözleri Eftalya'nın gözlerine tesadüf edince yüreği hoplamakta idi. Eftalya, Karabibik'in üzerinde bu etkisini görünce onu daha ziyade tahrike başladı. Karabibik keskin lavanta kokularıyla zevkten kendinden geçecek dereceye gelmişti. Eftalya'nın sıcak sıcak nefesi yüzüne vurmakta idi. Damarlarında bir ateş gezinmeye başladı. Boğazında tükürüğü kurumuş, gözlerinin önüne bir sis perdesi gerilmiş idi.

Asabi pençeleriyle Eftalya'yı yakaladı. Eftalya bir çığlık kopardı, şu ezici yükün altında debelenmekte idi. Nihayet silkinip kurtuldu. Karşı duvara arkasını dayayarak hızlı hızlı nefes almaya başladı.

Karabibik'in vücudu zangır zangır titremekte idi. Eftalya şu ıstırapı güle güle seyretti. Karabibik yalvarmaya başladı. Fakat ne söylediğinin farkında değildi. Taş yürekli karı bu dillere karşı kahkahadan bayılıyor idi... Karabibik kapıdan çıkarken Linardi diyor idi ki: "Anladın? Bir kaşık akşam, bir kaşık sabah."

Karabibik yüzünü gözünü buruşturarak çıktı, gitti. Arkasından Eftalya'nın sürekli bir kahkahası kulağına kadar ulaştı.

SON

³¹ Buradaki anlamıyla parfüm kokuları, hoş kokular.

ⁱ Görsel, SALT Araştırma arşivinden alınmıştır.

Garanti Bankası. (n.d.). *Merhum Nabizade Nazım, ö. 5 Ağustos 1893 - Nabi Zade Nazım Bey [mort de 5 Août 1893]*. SALT Araştırma. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/26764>

Sözlük

Keyfiyet: Bir kişinin hali ve davranışları, nasıl biri olduğu, onu diğerlerinden ayıran özellikleri.

Yemeni: Koyun ve sığır derisinden yapılan, dikişli ve hafif ayakkabı.

Terhis etmek: Askerlik görevi bitenleri serbest bırakmak.

Münakaşa: Tartışma.

Yezit: Kızılan, sevilmeyen, hain kişiler için kullanılan söz.

Lakırdı: Laf, söz.

Merkep: Eşek.

Kızan: Erkek çocuk.

Evermek: Evlendirmek.

Havadis: Haber.

Kocamak: Yaşlanmak.

Hudut: Sınır, hat.

Dalyan: Deniz veya göl kenarlarına kazıklar çakılarak kurulmuş balık tutma ve avlama yerleri.

Harım: Tarla veya bahçe çevresindeki çit.

Camış: Manda.

Ziyade: Çok, fazla.

Kesif: Yoğun.

Çukal: Kalın, kulplu toprak çömlek.

Sacayağı: Ateş üzerine oturtulan, üzerine tencere ya da tava konan demir sehpa.

Ayyuka çıkmak: Ses yükselmek.

Çıkın: Bir beze sarılarak yapılmış küçük bohça.

Nur: Işık.

Sema: Gökyüzü.

Mutedil: Ilıman, ılık.

İhsan: Bağışlama, lütuf, iyilik.

Şuh: Neşeli, cilveli.

Alıklaşmak: Bir şey karşısında şaşırıp kalmak, sersemleşmek.

Nükte: Şakalı söz, espri.

Safdil: Temiz yürekli olduğu için hemen kandırılabilen, saf.

Harman: Tahılların toplanması ve tanelerinin ayrılması işi, bunun yapıldığı dönem.

Galeyanlı: Coşkulu.

Neticelenmek: Sonuçlanmak.